

7.11.2010

ח"כ נכבד/ה,

הנדון: חוק ההסדרים מפקיע מהחוסכים לפנסיה את השליטה במידע אישי

חוק ההסדרים לשנתיים 2011-2012 כולל הצעה להקים מערכת סליקה פנסיונית. הרקע להצעה הוא השינוי שחוללה ועדת בכר, כשהמליצה לנתק בין הבנקים לבין ניהול החסכון הפנסיוני. בעקבות ההמלצה מכרו הבנקים, בעיקר לחברות ביטוח, את קופות הגמל ואת קרנות הנאמנות שהיו בבעלותם. כפיצוי על כך, הובטח להם כי יוכלו לשמש כיועצי פנסיה. ואכן, הבנקים הקימו מערכי ייעוץ פנסיוני.¹ אלא שנראה כי הייעוץ הפנסיוני בבנקים לא הפך לעסק פורח, קרוב לוודאי בגלל הקושי שלהם לקבל מידע מחברות הביטוח המנהלות את החסכון הפנסיוני. על רקע זה בא עתה האוצר ומבקש להקים מסלקה שתרכז מידע של כלל החוסכים לפנסיה. המסלקה תוקם כחברה שבה יהיו שותפים הן הבנקים והן חברות הביטוח המנהלות את קופות הפנסיה.

חוק ההסדרים קובע כי המסלקה הפנסיונית תבצע, בין היתר, את הפעולות הבאות:

1. העברת מידע אודות לקוח, לפי בקשתו, מגופים מוסדיים ליועצים פנסיוניים וסוכנים פנסיוניים לשם ביצוע שיווק פנסיוני או ייעוץ פנסיוני;
2. העברת מידע אודות לקוח, לפי בקשתו, מיועצים פנסיוניים וסוכנים פנסיוניים לגופים מוסדיים לשם צירוף לקוח לגוף מוסדי;
3. העברת מידע בין גופים מוסדיים שונים אגב ביצוע העברת כספים ביניהם.

המסלקה תהפוך את המידע הפנסיוני האישי למטבע עובר לסוחר בין חברות ביטוח לבנקים ובין בנקים לחברות ביטוח. ההצעה הופכת את המידע לנגיש יותר לחברות הביטוח והבנקים מאשר לחוסך. יתרה מזאת, היא מפקיעה מן החוסך לפנסיה את השליטה על המידע הפיננסי האישי. מידע זה אמור להיות שייך לחוסך ורק לו - ורק אם ירצה בכך יוכל למוסרו ליועץ הפנסיוני. אמנם, הצעת החוק מקפידה לציין כי המידע על אודות העובד המבקש ייעוץ יועבר "לפי בקשתו", אלא שניסוח זה אינו מצליח לחפות על העובדה שמדובר בדרך כלל בחתימה חפוזה על טופס סטנדרטי.

אמנם, ההצעה המונחת כיום על שולחן הכנסת שונה מזו שאושרה בממשלה, בכך שהיא מטילה חובת אבטחת המידע במסלקה, אך אין בכך כדי להפחית מן העובדה שהמידע האישי של החוסך יעבור מרשותו אל המסלקה ובאמצעותה אל הבנקים. סוגיית הזיקה בין החוסך לפנסיה לבין המידע על חסכונו בולטת במיוחד על רקע העובדה שכל המהלכים סביב הקמת המסלקה נעשים ללא כל ייצוג של ציבור העובדים החוסכים לפנסיה. החוסכים גם אינם מיוצגים בגוף המנהל את המסלקה הפנסיונית.

¹ את דמי הייעוץ גובה הבנק לא מן הלקוח אלא מן החברות המנהלות את החסכון הפנסיוני; חברות אלה, מצדן, מנכות את התשלום מן החסכון הפנסיוני של העובדים. התשלום הוא בגובה 0.25% לשנה מן הצבירה בחשבוננו של העובד המבקש ייעוץ פנסיוני. לכאורה, מי שמשלם הוא חברת הביטוח המנהלת את קופת הפנסיה. בפועל, מי שמשלם הוא העובד. הכיצד? נזכיר כי דמי הניהול שמשלם העובד החוסך לפנסיה מורכבים משניים: שיעור של 6% (מקסימום) מתוך ההפרשה החודשית לקרן הפנסיה ו-0.5% (מקסימום) מן הצבירה בחשבון של העובד. על דמי ניהול אלה ניתן להתמקח, במיוחד כאשר מדובר בגופים המעסיקים עובדים רבים. אולם, כאשר הבנק נוטל לעצמו מחצית מן ה-0.5%, לא נותר מרחב להתמקחות. יתרה מזאת, במידה והעובד אכן נהנה מהנחה על ה-0.5%, חברת הביטוח טורחת לציין לו כי דמי הייעוץ הפנסיוני יבואו על חשבון ההנחה ממנה נהנה עד כה.

זאת ועוד: דמי הייעוץ הפנסיוני אינם חד-פעמיים: מיום שהעובד חתם בבנק על בקשה לקבל ייעוץ פנסיוני, הבנק יקבל כל שנה מחברת הביטוח 0.25% מהצבירה בחשבון העובד, עד פרישתו לפנסיה. סביר להניח כי העובדים אינם מודעים לכך, משום שהייעוץ הפנסיוני בבנק אומר להם כי "הייעוץ הוא חינם". זה נכון מבחינה טכנית, שכן הבנק אינו גובה תשלום מהעובד אלא מחברת הביטוח - אלא שכאמור, בסופו של דבר מי שמשלם הוא העובד, שחסכונו לפנסיה קטן מדי שנה.

לעניות דעתנו יש להתנגד להקמת המסלקה הפנסיונית, שכל תכליתה לפרנס את מערך הייעוץ של הבנקים תוך כדי פגיעה בזכויות בסיסיות של החוסכים לפנסיה.

יש לציין כי הצעת חוק ההסדרים שהוגשה לכנסת טובה יותר מזו שאושרה בממשלה, בכך שהיא הוסיפה אפשרות של גישה ישירה של החוסכים למידע שבמסלקה, אבל זאת רק בתנאים מסויימים וככל הנראה בתשלום.

על רקע זה יש לברך על יוזמת משרד התמ"ת להקים מאגר מידע שיאפשר לכל מבוטח לברר מהן זכויותיו הצבורות או העתידיות בתחום הפנסיה. במקביל יש לחזק את מגנון האכיפה של הממונה על שוק ההון במשרד האוצר, על מנת להבטיח שבידי כל חוסך וחוסכת לפנסיה יהיה מידע מלא ומעודכן מכל הגופים האוחזים בחסכון כזה או אחר שלהם. השליטה במידע זה צריכה להיות בידי החוסכים ולא בידי הבנקים וחברות הביטוח.

בברכה,

ד"ר שלמה סבירסקי
מנהל אקדמי